

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Imppola, Ritva; Isomäki, Ritva; Suonperä, Eeva; Virkkula, Outi

Julkaisun nimi: Ilmastotiekarttaa rakentamassa

Julkaisuvuosi: 2021

Versio: Kustantajan versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Imppola, R., Isomäki, R., Suonperä, E. & Virkkula, O. (2021). Ilmastotiekarttaa rakentamassa. Oulun ammattikorkeakoulun tekniikan ja luonnonvara-alan lehti: Oamk_telulainen, 2(1), 4-6. Haettu 29.9.2021 osoitteesta https://issuu.com/telu_oamk/docs/luova

Ilmastotiekarttaa rakentamassa

”Ilmastomuutoksen hillitseminen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on mahdollista. Ihmisten huoli ympäristön tilasta vaatii meitä toimimaan nopeasti. Suomi voi olla kokoaan suurempi ilmasto- ja kestävyyshaasteen ratkai-sijana – meillä voi olla pieni jalanjälki, mutta suuri kädenjälki”. (1 Tilaus ilmastotiekartalle.)

Ilmastomuutoksen hillintä vaatii meiltä nopeita toimia, jotta maapallon keskilämpötilan nousu saadaan rajattua siedettäviin lukemiin. Tavoitteiden asettamisella on helpompi saavuttaa päämäärä. Tämä pätee myös alueellisesti toteutetuissa ilmastotoimissa.

Oulun ammattikorkeakoulu on toiminut alueellisenä koordinaattorina Suomen ympäristökeskuksen koordinoimassa kansallisessa Canemure-hankkeessa vuoden 2018 marras-kuusta lähtien. Canemure-hankkeen yhtenä tavoitteena on aikaansaada alueellisia ilmastotiekarttoja seitsemässä maakunnassa.

Pohjois-Pohjanmaan liitto puolestaan aloitti Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta -hankkeen vuonna 2019. Hankkeen päämääränä on toteuttaa ilmastotiekartta Pohjois-Pohjanmaalle ja sitouttaa alueen päättäjät ilmastotavoitteisiin. Eri tahojen voimat yhdistettiin ja työ Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartan rakentamiseksi alkoi toukokuussa 2019.

Yhteistyönä koottu ilmastotiekartta

Lähtötiedot tiekarttaan koottiin maakunnan kunnille lähetetyllä kyselyllä, Suomen ympäristökeskuksen laskennalla maakunnan taakanjakosektorin kasvihuonekaasupäästöistä ja toimintaympäristön määrittelyllä.

Tiekarttatyötä ohjasi ja kommentoi säännöllisesti kaksi yhteistyöryhmää: Pohjois-Pohjanmaan maakuntahallituksen nimeämä Pohjois-Pohjanmaan ilmastotyön neuvottelukunta ja Canemure-hankkeen alueellinen yhteistyöverkosto.

Eri tahojen pitkäaikainen työ ja kokemus sekä vaikuttamisen mahdollisuudet on hyödynnetty maakunnan ilmastotavoitteiden ja -toimien asettelussa. Uusimman tiedon ja vuorovaikutuksen perusteella syntynyt ilmastotiekartta sisältää nykytilan kuvauksen, kärkiteemat toimenpiteineen sekä seurannan ja edistämisen toimintamallin.

Kuntien, organisaatioiden ja asukkaiden kuunteleminen

Tiekarttatyön tueksi sekä POPIlmasto-hankkeessa että Canemure-hankkeessa järjestettiin tilaisuuksia, joissa ilmastoasioista keskusteltiin maakunnan asukkaiden kanssa kasvokkain. Kiertue käynnistyi lin Ilmastoareena -tapahtumassa elokuussa 2019. Sittenkin keskustelua ilmastoasioista jatkettiin monen muun tilaisuuden yhteydessä. Näissä tapahtumissa tavoitettiin yhteensä noin 850 ilmastoasioista kiinnostunutta esikouluikäisestä vartuneempaan väestöön. Kukin heistä äänesti tilaisuuksissa omaa henkilökohtaista ilmastolu-paustaan. Tilaisuuksissa huomattiin, että ihmiset ovat valmiita muuttamaan omia tottumuksiaan vauhdittaakseen ilmastomuutoksen hillintää. Ruokahävikin vähentäminen ja jätteiden lajittelu olivat niitä asioita, joihin eniten oli valmiita ryhtymään. Moni kertoi jo miettivänsä tekemisiään ja pyrkivänsä vähentämään omaa hiilijalanjälkeään. (2.)

Asukkaiden ilmastolupauksia Iin IlmastoAreenalla

Työpajoissa pohdittuja kärkiteemoja

Pohjois-Pohjanmaan liiton POPIlmasto-hanke järjesti kolme kaikille avointa työpajaa, joista ensimmäisessä pohdittiin maakunnan tämänhetkistä tilaa, toisessa ilmastotyön tavoitteita ja viimeisessä tunnistettuja kärkiteemoja ja ratkaisuja. Lisäksi Canemure-hanke järjesti maakunnalle tärkeässä maatalouden teemassa erikseen asiantuntijatyöpajan.

Maakunnan ilmastotyön tunnistettuja kärkiteemoja Pohjois-Pohjanmaalla ovat älykäs bio- ja kiertotalous, energia, liikenne, maatalous, metsät ja suot sekä yhteistyö. Osana kaikkia kärkiteemoja on sopeutuminen ilmastonmuutokseen.

Määritellyistä seitsemästä kärkiteemasta mikään ei ole alueella yliverainen, vaan kaikkien osa-alueiden päästövähennykset ovat yhtä tärkeitä.

Tarkennukset merkittävimpiin teemoihin

Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta on maakunnan näköinen. Ilmastopäästöjen kannalta merkittävimmille sektoreille hankittiin eri ilmastotoimien vaikutusselvitykset. Näitä töitä ohjasivat omat asiantuntijaryhmänsä. (3.)

- Vähäpäästöinen liikenne - tieliikenteen päästöjen käyttövoimapohjainen laskeutuminen ja käyttövoimamuutosten potentiaali.

- Maatalouden biojakeiden ja sivuvirtojen kestävä hyödyntäminen ja toimenpiteiden vaikutukset Pohjois-Pohjanmaalla - skenaariotarkastelu.
- Turpeen energiakäytön kehitys Pohjois-Pohjanmaalla, vaikutukset puun hankintaketjuun sekä kasvihuonekaasupäästöihin -selvitys.

Vaikutusselvitysten lisäksi tiekarttatyössä hyödynnettiin aikaisemmin tehtyjä selvityksiä ja alueellisia ohjelmia kuten Pohjois-Pohjanmaan alueellista liikennejärjestelmäsuuunnitelmaa ja Pohjois-Pohjanmaan alueellista metsäohjelmaa.

Ilmastotiekartan koonti

Ilmastotiekarttatyö Pohjois-Pohjanmaalla aloitettiin, kun koronapandemiasta ei ollut vielä mitään tietoa. Korona pakotti tekemään muutoksia suunnitelmiin maaliskuussa 2020. Työpajojen toteuttamisen aikaan tilaisuuksien ja kokoontumisten järjestämiseen tehtiin koronarajoitusten mukaiset muutokset ja suurin osa tilaisuuksista järjestettiin jatkossa etänä. Onneksi verkkoyhteydet, kokoustyökalut ja osallistavat ohjelmat ovat kehittyneet nykyiselle tasolle, jotta etäosallistuminen ja -osallistaminen olivat mahdollisia.

Vuoden 2020 loppupuolella tiekarttatyössä oli edetty vaiheeseen, jossa materiaalit, selvitykset, asiantuntijatieto, työpajojen koosteet ja kärkiteemat olivat koossa. Alkoi synteesivaihe, jossa yhteistyössä kootuista aineksista muovattiin Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta. Työn lähtökohtana ollut 'ratkaisujen, ei syyllisten etsintä' on ollut hedelmällinen ja sen tuloksena luotuun tiekarttaan maakunta sitoutuu.

Tiekarttatyössä luotu yhteistyöverkosto jatkaa toimintaansa alueen monipuolisen ilmastotyön tukemisessa. Pohjois-Pohjanmaan liitto aluekehitysviranomaisena koordinoi yhteistyöverkoston kokoontumista yhteistyössä Canemure-hankkeen kanssa. Alueen toimijoiden

aktiivinen ilmastotyö kootaan samaan pöytään jatkossa 2-3 kertaa vuodessa.

Toimenpiteiden arvioinnissa käytetään kasvihuonekaasupäästölaskentaa, jonka Suomen ympäristökeskus päivittää vuosittain. Canemure-hanke päivittää tiekartan vuonna 2024.

Tiekartaksi matkalle

Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta ulottuu vuoteen 2030. Pohjois-Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöt olivat vuonna 2018 Suomen ympäristökeskuksen Alueellisen laskentamallin (ALas) mukaisesti 3303 ktCO₂e (kilotonnia hiilidioksidiksi muutettuna). Tässä laskentamallissa mukana eivät ole mm. teollisuuden kasvihuonekaasupäästöt, vaan ne päästöt, joihin asukkaat, kunnat ja maakunta voivat vaikuttaa. Jotta maakunta olisi hiilineutraali, tuon verran vuotuisia kasvihuonekaasupäästöjä olisi vähennettävä tai kompensoitava uusiutuvan energian tuotannolla. Osa päästöistä vähenee jo tehtyjen kansallisten linjausten toteutuessa, mutta suurimman osan eteen täytyy kaikkien toimia. (4.)

Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartassa tunnistettiin lukuisia toimia, joilla tavoitteisiin päästään. Tavoitteet ovat saavutettavissa vain tekemällä työtä – yhdessä.

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen lisäksi hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseen voidaan vaikuttaa uusiutuvan energian tuotannon lisäämisellä. Kasvihuonekaasupäästölaskennassa uusiutuvan energiantuotannon lisääntyminen otetaan huomioon päästökompensaationa. Alueelle lasketaan päästöhvitystä tuulivoiman lisäksi myös alueella tuotetusta ja verkkoon myydyistä aurinko- ja bio-kaasusähköstä sekä tuotetusta liikennebiotaanista.

Tiekarttatyössä tehtyjen arvioiden mukaan mm. liikenteessä voidaan Pohjois-Pohjanmaalla saavuttaa kansallisesti arvioiduilla

liikennesuoritteilla ja käyttövoimamuutoksilla n. 300 ktCO₂e päästövähennelmä vuoteen 2030 mennessä. Maatalouden ja metsätalouden päästövähennämisen odotetaan olevan ainakin 300 ktCO₂e ja hiilinieluvaikutus mukaan lukien merkittävästi enemmän vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi energiantuotannon ratkaisulla on aivan oleellinen merkitys alueen kasvihuonekaasupäästöjen vähenemisessä. Tuulivoiman suunnitteilla olevan lisärakentamisen vaikutuksilla päästään lähelle hiilineutraalisuutta.

Ilmastotavoitteet ovat keskeinen osa maakunnan kehittämistä ja alueiden käytön suunnittelua. Ilmastotavoitteiden lisäksi on kannettava huolta maakunnan elinkeinoista ja kannustettava ilmastomuutoksen hillinnän tuomiin uusiinkin liiketoimintamahdollisuuksiin maakunnassa. Kestävillä ja energiatehokkailla päätöksillä tuetaan hyvinvointia laajasti niin asukkaiden, elinkeinoelämän kuin ympäristön näkökulmasta.

Lähteet:

- (1) Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma> Hakupäivä 1.2.2021.
- (2) Virkkula, O., Impola, R. & Moilanen, S. 2020. ”Tämä on helppoa, meillä näitä tehdään jo” – keskustelua ilmastolu-pauksista ja maakunnallisesta ilmastotyöstä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 42. Hakupäivä 11.2.2021. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe202002195859>
- (3) POP Ilmasto -hankkeen erilliset selvitykset <https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/kehittaminen/omat-hankkeet/popilmasto/selvitykset/> . Hakupäivä 11.2.2021.
- (4) Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta <https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/kehittaminen/omat-hankkeet/popilmasto/> Hakupäivä 10.2.2021.

Hankkeet:

Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia (Canemure) on EU:n Life ohjelmasta rahoitettu, Suomen ympäristökeskuksen koordinoima hanke, jonka alueellisena koordinaattorina Pohjois-Pohjanmaalla toimii Oulun ammattikorkeakoulu. Hankkeen toteuttamisaika on 1.11.2018 – 31.10.2024.

Lisätiedot:
Projektipäällikkö Ritva Impola, puh. 040 5484024, ritva.impola@oamk.fi

Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta (POPilmasto) on Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen rahoittama EAKR-hanke. Hankkeen toteuttamisaika on 01.05.2019–30.04.2021 ja kokonaisbudjetti 260 192 euroa. Hankkeen toteuttaja on Pohjois-Pohjanmaan liitto.

Liaätiedot: Projektipäällikkö Ritva Isomäki, puh. 040 685 4026, ritva.iso-maki@pohjois-pohjanmaa.fi